

آرایش، پیرایش، ویرایش

نوشته: محمدشریف - دانشگاه کرمان

ترجمه بدون ویرایش، عکس بدون روتوش است

مرحوم استاد مجتبی مینوی

نمونه‌ای برمی‌گزینیم تا خوانندگان عزیز از اهمیت ویرایش مطلع شوند. کتاب «The Evolution of physics» توسط خود استاد تحت عنوان «تکامل علم فیزیک» نوشته شد. بنده پاراگرافی را عیناً از متن انگلیسی آن انتخاب کرده و بعداً ترجمه این پاراگراف را قبل و بعد از ویرایش مورد بحث قرار می‌دهیم. ناگفته نماند که ویرایش این کتاب توسط آقای دکتر محمدرضا خواجه‌پور انجام گرفته است.

۱- متن اصلی

THE FIRST CLEW

Attempts to read the great mystery story are as old as human thought itself. Only a little over three hundred years ago, however, did scientists begin to understand the language of the story. Since that time, the age of Galileo and Newton, the reading has proceeded rapidly. Techniques of investigation, systematic methods of finding and following clues, have been developed. Some of the riddles of nature have been solved although many of the solutions have proved temporary and superficial in the light of further research.

۲- ترجمه قبل از ویرایش

نخستین مفتاح رمز

کوششهایی که برای دست یافتن به الفبای کتاب طبیعت انجام شده به اندازه عمر بشریت قدمت و کهنگی دارد. معذالک فقط سیصد و اندسال بیش نیست که دانشمندان شروع کرده‌اند خط این کتاب را کم‌کم بخوانند. از زمان گالیله [Galileo] و نیوتن [Newton] به این طرف قرائت داستان به شکل سریعی پیش می‌رود؛ طرز تجسس و متد منظم جستجو و تعقیب نشانه‌ها و رموز تکمیل شده است. بسیاری از لغزهای طبیعت کشف شده است، گویانکه بعضی از راه‌حل‌ها در روشنی تحقیقات بعدی موقتی و سطحی بنظر آمده‌اند.

آورده‌اند شبی سلطان محمود در حال مستی ایاز را گفت تا زلف خود ببرد. ایاز نیز پیش پای محمود چنین کرد. چون نسیم سحرگاهی مستی از سر او بدرآورد، بسیار خشمگین شد، به طوری که کسی را در آن مقام یارای سخن گفتن نبود. حاجب علی قریب که حاجب بزرگ دربار بود پیش عنصری آمد و گفت: نزد سلطان آی و چنان کن که خشم محمود فرونشیند. عنصری نیز نزد سلطان آمد. محمود چشمش به عنصری افتاد و گفت می‌بینی ما را چه افتاده است؟ در این معنی چیزی بگویی که لایق حال باشد. عنصری بر بدیهه این دو بیت را سرود.

کی عیب سر زلف بت از کاستن است
چه جای به غم نشستن و خاستن است
وقت طرب و نشاط و می خواستن است

کاراستن سرور پیراستن است
غرض از بیان این مثال طرح کلمه ویرایش است که بنده فکر می‌کنم حاصل دو کلمه پیرایش و آرایش را می‌توان ویرایش نامید. ویرایش از قدیم‌الایام در جاهای دیگر مرسوم بوده است. می‌گویند حوالی قرن دوازده میلادی یعنی طی سالهای ۱۱۲۵ و ۱۱۴۲ در اسپانیا و در شهر تولدو شخصی بنام دومینیک گوندیسلاوی (Dominik Gundislavi) یا دومینیک

گونزالس با دستگیری چند تن از مترجمین آن زمان بکار ویرایش مشغول بوده است. این شخص پس از این که همکارانش اثری را از عربی به لاتین ترجمه می‌کردند، نسخه ترجمه شده را با اصل متن تطبیق می‌داد و در صورت لزوم تایید می‌کرد. از اولین کسانی که در ایران رسماً دست به کار ویرایش شد گویا آقای کریم امامی بود. از دو بیت بالا نتیجه می‌گیریم که ویراستار هم به کاستن از مطلبی می‌پردازد و هم به افزودن موردی توجه می‌کند.

مترجم عاقل و دوراندیش نیز بدون تصدیق ویراستار اثرش را بچاپ نمی‌رساند مگر این که مطمئن باشد که بشر جائز الخطا نیست!

در این نوشته ابتدا از ترجمه استاد احمد آرام

نگاهی به گذشته

توضیح: این مقاله از سال اول، شماره هفدهم ۵شنبه ۵ تیر ۱۳۶۵ اطلاعات علمی که آن زمان هر ۱۵ روز یک بار چاپ می‌شد، انتخاب شده است.

در شماره بیست و پنج اطلاعات علمی مطالب زیر چاپ شده است:

علوم پایه:

- حیات، اسیر نیروهای کیهانی / دکتر غلامرضا نورزاد
- نگاهی به سرگذشت بیماری‌ها و ویتامین‌ها / آرمان طاهرپور

علوم پزشکی:

- ختنه / دکتر علی شمس

- فلزات حساسیت‌زا در مطب دندانپزشکان / زینت السادات موسوی
علوم انسانی:

- دانش در ادب فارسی / محمدباقر نجف‌زاده بارفروش

- انواع اقلیم‌های جهان با استفاده از طبقه‌بندی کوپن / حسین علیزاده غربی
فنی مهندسی:

- طراحی سیستم‌های دینامیکی / اکبر خدایپرست خفی

اشاره: در نخستین شماره آغاز بیست و پنجمین سال انتشار مجله در بخش سرمقاله از برخی دوستان و همکاران اولین شماره مجله یاد کردیم و در حقیقت گزارش مختصر و مفید از روند شکل‌گیری و چارچوب مباحث و مطالب چاپ شده مجله به خوانندگان ارائه کردیم و قول دادیم از این پس بخش جدیدی با عنوان (نگاهی به گذشته) را به مجله اضافه کنیم، به این نیت که با چاپ مجدد برخی از مقالات چاپ شده مجله در سال‌های گذشته، قدردانی از مؤلفان این آثار داشته باشیم و از طرف دیگر، مباحث و مقالات علمی را که گذر زمان تاثیریری در شیوایی و قابل استفاده بودن آن‌ها در زمان حال و آینده ندارد، به مخاطبان مشتاق کنونی ارائه دهیم. روش کار هم اینگونه خواهد بود که ابتدا فهرست کلی موضوعات چاپ شده در همان شماره در مقدمه خواهد آمد و در ادامه یک مقاله از مجموع مقالات انتخاب و تقریباً با همان چارچوب اصلی، صفحه‌آرایی و با همان عکس‌ها به چاپ خواهد رسید. خوشحال خواهیم شد دوستانی که نام و آثارشان در مقدمه می‌آید و یا مقاله‌شان در مجله به چاپ می‌رسد، با تماس یا دفتر مجله، ما را از حال و روز خود مطلع فرمایند تا تجدید خاطره‌ای از ایام گذشته باشد و بهانه‌ای برای یک آغاز دیگر.

اطلاعات علمی

۲۵ سال بیست و پنجم ■ فروردین ۹۰